229091 - Satış temsilcisinin parayı peşin alması, “elinde olmayan bir şeyi satmak” hükmüne girer mi?

Soru

Satıcı ile müşteri arasında komisyonun hükmü nedir? Satış temsilcisi, ürünü satın almadan önce parasını peşin istemesi caiz mi?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi: Satış temsilcisinin müşterilerden sipariş alması ve daha sonra farklı işyerlerinden tedarik etmesi, daha sonra bir kar payı ile satmasında bir sakınca yoktur. Bu tür alışveriş “Murabaha” hükmündedir. Çağdaş alimler ve birçok fıkıh alimleri bunu caiz görmektedir. Bu uygulama, “kişinin sahip olmadığını satmak” hükmüne girmez. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem’in “Sahip olmadığın bir şeyi satma” hadisine girmez. Zira müşteri ile satıcı arasında olan sipariş, bir satış sözleşmesi olmayıp bir alışveriş randevusudur. Satış akdi, satış temsilcisinin eşyayı satın alıp sahip olduktan sonra gerçekleşir.

İkincisi: Bu alışverişin caiz olmasının şartı, aralarındaki anlaşma sadece randevu hükmünde olup daha sonra her ikisi için alışverişten geri çekilme seçeneğine sahip olacaktır. Ancak her hangi birisine veya ikisine alışverişi tamamlama zorunluğu maddesi varsa bu durumda “Kişinin sahip olmadığını satmak” hükmüne girer. Bu durumda satış temsilcisi eşyaya sahip olmadan alışveriş akdi gerçekleşmiş olur.

İmam Şafii Rahimehullah şöyle dedi: “Bir kişi, diğerine eşyayı gösterir ve “bunu al! sana şu kadar kar bırakırım” derse, alışveriş caizdir. Aynı şekilde belirli özellikte bir eşyanın satın alınması ister ve üzerine kar vereceğini söylerse caizdir. Ancak her iki taraf alışverişin tamamlanması veya iptal edilmesinde seçme haklarına sahiptirler. Fakat birbirlerine kesin bir şekilde alım ve satım

yapılacağını zorunlu kılarlarsa bu durumda alışveriş iki yönden geçersiz olur. Birincisi: Satıcı, eşyaya sahip olmadan sattığı için. İkincisi: Belirli fiyatta alabilmesi üzerine belirlenen kazanç konusunda bulunan risk. (el Um Şafii 4/75)

Murabehe alışverişinde zorunlu alım satım, kesinlik kazanan alışveriş hükmündedir. Çünkü normal şartlarda satıcı sattığı eşyaya sahip olması gerekir ki Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem yasakladığı alışveriş türüne girmesin.

Daimi Fetva Kurulu fetvalarında (13/237) şöyle geçmektedir: "Eşyaya sahip olduktan sonra kendisine satmasına dair anlaşırlarsa caizdir. Bu durumda ona satacağına dair söz vermiş ama satış akdi gerçekleşmemiş, her ikisi sözlerini yerine getirmek amacıyla alışverişi tamamlayabilir veya eşya sahibi eşyayı isterse başkasına satar, müşteri de istediği eşyayı başkasından satın alabilir.

Şeyh Muhammed Süleyman el Eşkar Rahimehullah, İbn Baz'a bu meseleye dair bir soru sormuştu bunun üzerine şeyh şöyle cevap verdi: "Müşteri ve banka belirli bir eşyanın satın alınmasına anlaşırlarsa müşteri, satış akdi gerçekleşinceye kadar hiçbir masraf ödemez yani banka eşyaya sahip olduktan sonra satış akdi gerçekleşir. Bundan önce satış akdi yapılırsa geçersizdir. Müşteri, bankanın eşyayı temin etmek için harcadığı hiçbir masraf ödemekle yükümlü değildir. (El Murabaha 54-55)

Şeyh el Sıddik el Darir şöyle dedi: Alım yapılmasını isteyen kişinin murabaha konusunda satış vadinin yerine getirilmesini zorunlu kılması, kişinin sahip olmadığını satmasına sebep olmaktadır.

Üçüncüsü: Satış temsilcisi eşyaya sahip olmadan müşterinin ciddiyetini garantiye almak amacıyla ücretin tamamını veya bir kısmını istemesi caiz değildir. Çünkü eşyayı satın almadan müşteriden ücreti almak aralarında satış vadi değil bir zorunluluk olduğu gösterir. Verilen meblağ zorunluluğun teyidi ve garantisi içindir. Bu da satış vadinde kimse alışverişin tamamlanmasında zorunlu olmadığı şartına aykırıdır.

Şer'i Heyetin kararına göre şöyle geçmektedir: "Murabaha'da peşinat veya kapora alınması şartı caiz değildir. Doğrusu kişi önce gayrimenkulu kendine alır ve daha sonra istekte bulunan kişiye

satar. Bu konuda peşinat veya kapora verilmesi caiz olmadığının sebebi alıcının satın alma zorunluluğu olmamasıdır.

Diğer alimlerin bu konularda ki fetvaları şöyledir: “Banka hiçbir şekilde müşterisinden satış vadi aşamasında kapora veya ciddiyet testi için olsun veya peşinat olsun fark etmez her hangi bir meblağ alamaz.

Bunun yanı sıra müşterinin alışverişten vazgeçme riski tüccarların normal şartlarda karşılaştıkları kar ve zarar konusuyla değerlendirilir. Aracı veya satış temsilcisi söz konusu zarar riskine girmemesi için satın aldığı yerden satın alırken iade etme şartıyla satın alması gerekir.

İbn Kayyım Rahimehullah şöyle dedi: Bir adam başkasına “bu evi veya şu eşyayı falan kişiden bu kadara satın al ben de sana şu kadar kar vereyim” dediğinde; Şayet aracı eşyayı satın aldıktan sonra almak isteyen kişi beğenmemesi ve bunu tekrar iade edememe riski bulunursa bu konuda çözüm şudur.: eşyayı üç gün veya daha fazla sürede iade etme şartıyla satın alır. Daha sonra sipariş veren kimseye gelir ve gösterir şayet satın alırsa sorun yok satın almazsa satın aldığı yere iade eder. (ilamul muvakkiin 4/29)

En iyisini Allah bilir.